

การออกแบบชุดตัวอักษรไทยโดยได้แรงบันดาลใจจากจังหวัดเพชรบุรี  
THAI TYPEFACE DESIGN INSPIRED FROM PHETCHABURI PROVINCE



ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต  
สาขาวิชานิตศศิลป์ ภาควิชานิตศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์  
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง  
ปีการศึกษา 2560

## ใบอนุญาตศิลปนิพนธ์

การออกแบบชุดตัวอักษรไทย โดยได้แรงบันดาลใจจากจังหวัดเพชรบุรี  
THAI TYPEFACE DESIGN INSPIRED FROM PHETCHABURI PROVINCE



นายศุภวิชญ์ ถิตตยานุรักษ์  
Mr. SUPAWIT THITTAYANURAK

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง  
อนุมัติให้ศิลปนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต  
สาขาวิชานิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาศิลปนิพนธ์.....เสาวภา พงษ์คุณากร.....วันที่.....14 มิถุนายน 2561.....  
(อาจารย์เสาวภา พงษ์คุณากร)

หัวข้อศิลปนิพนธ์	การออกแบบชุดตัวอักษรไทย โดยได้แรงบันดาลใจจากจังหวัดเพชรบุรี THAI TYPEFACE DESIGN INSPIRED FROM PHETCHABURI PROVINCE
ชื่อ	นายศุภวิชญ์ ถิตตยานุรักษ์
สาขาวิชา	นิเทศศิลป์
ภาควิชา	นิเทศศิลป์
คณะ	สถาปัตยกรรมศาสตร์
ปีการศึกษา	2560
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์เสาวภา พงษ์คุณากร

### บทคัดย่อ

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดเก่าแก่และมีประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยอยุธยา มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมทางศิลปะที่โดดเด่น ในสมัยก่อนเมืองเพชรบุรีมีช่างฝีมือจำนวนมาก จนถูกขนานนามต่อกันว่า “สกุลช่างเมืองเพชร” ซึ่งสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยช่างจะถูกแบ่งเป็นกลุ่มตามวัดต่างๆ แต่ละวัดก็จะถนัดงานคนละแบบ เช่น ช่างลงรักปิดทองลายรดน้ำ ช่างจำหลักหนังใหญ่ ช่างแทงหยวก งานตอกกระดาด ศิลปะปูนปั้น และอีกมากมาย นอกจากนี้ยังมีสถาปัตยกรรม งานจิตรกรรมผนังวัด โดยมีฝีมือช่างเมืองเพชรในสมัยอยุธยาที่ยังหลงเหลืออยู่ซึ่งมีอิทธิพลต่อช่างเมืองเพชร

โครงการนี้ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี การออกแบบสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และลวดลายไทยในแบบเพชรบุรี การจำหลักหนัง และงานปูนปั้น เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดตัวอักษร ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อสืบสานอัตลักษณ์ทางศิลปะในจังหวัดเพชรบุรี ใช้ในการออกแบบสื่อสำหรับใช้ในสถานที่ต่างๆ เช่น วัด เทศกาล หรือการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่มากขึ้น และทำให้จังหวัดมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การออกแบบชุดตัวอักษรนี้ ทำขึ้นเพื่อใช้ในรูปแบบ Display Typeface ประกอบด้วยพยัญชนะ ก-ฮ สระ วรรณยุกต์ และตัวเลขไทย โดยมี 2 น้้าหนัก เพื่อใช้แบบ Outline เป็นหลัก และแบบปกติ ในกรณีที่ต้องการใช้ตัวอักษรในขนาดเล็ก

## กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่คอยช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ โดยเฉพาะครูนิต ครูแดง สำหรับข้อเสนอแนะต่างๆ ขอขอบคุณครูสัณฐาน พี่อ้น สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะในเมืองเพชร ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก ขอขอบคุณครูเอกลักษณ์ ในเรื่องของการแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการออกแบบตัวอักษร และการใช้โปรแกรม ขอขอบคุณปลื้ม และเพื่อนๆ ที่น่ารัก

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณทางบ้าน เตี้ย โโกเอ สำหรับการสนับสนุนในทุกด้าน และขอบคุณสำหรับโอกาสดีๆ ที่ทำให้ได้ออกแบบชุดฟอนต์นี้ขึ้น



## สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญภาพประกอบ.....	ง
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ.....	1
1.3 ขอบเขตของโครงการ.....	1
1.4 แนวทางการบรรลุเป้าหมาย.....	2
2 จังหวัดเพชรบุรี.....	3
2.1 ประวัติเมืองเพชรบุรี.....	3
2.2 สกulpture เมืองเพชร.....	5
3 การออกแบบตัวอักษร.....	9
3.1 ความหมายของตัวอักษร.....	9
3.2 ความเป็นมาของตัวอักษรไทย.....	10
3.3 หลักการออกแบบตัวอักษรไทย.....	12
3.4 วิธีการออกแบบตัวอักษรไทย.....	14
4 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลเบื้องต้น.....	21
4.1 ชุดตัวอักษรพริบพรี.....	21
4.2 ศิลปะเพชรบุรีที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ.....	21
5 การออกแบบ.....	25
5.1 แนวทางการออกแบบ.....	25
5.2 แนวทางที่ 1 ศาสนสถาน และตัวอักษรไทยที่พบในเมืองเพชรบุรี.....	25
5.3 แนวทางที่ 2 ศิลปะปูนปั้น.....	28
5.4 แนวทางที่ 3 งานจำหลักหนังใหญ่.....	31
5.5 การใช้โปรแกรม Fontlab ในการสร้างชุดตัวอักษร.....	32

บทที่	หน้า
6 ผลงานสำเร็จ.....	42
6.1 ชุดตัวอักษรไทยแบบ Outline.....	42
6.2 ชุดตัวอักษรไทยแบบปกติ.....	44
6.3 การนำตัวอักษรไปใช้ในรูปแบบต่างๆ.....	46
7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	50
7.1 บทสรุป.....	50
7.2 ปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษา.....	50
7.3 ข้อเสนอแนะ.....	51
7.4 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	51
บรรณานุกรม.....	52
ประวัติผู้วิจัย.....	53



## สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่	หน้า	
2.1	พระปรางค์ห้ายอดวัดมหาธาตุ และ ปรางค์ศิลาแลงวัดกำแพงแลง	3
2.2	อุโบสถวัดสระบัว	4
2.3	ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดเขาวัง	4
2.4	งานปูนปั้นบนวิหารหลวงวัดมหาธาตุ	5
2.5	งานลงรักปิดทอง	6
2.6	งานแทงหยวกกล้วย	7
2.7	ตัวหนังสือใหญ่	8
3.1	การวิวัฒนาการของตัวอักษรไทย	11
3.2	สัดส่วนตัวอักษร สระและวรรณยุกต์ ที่สัมพันธ์กัน	13
3.3	กรอบของตัวอักษร	14
3.4	เส้นกำหนดความกว้างของตัวอักษร	15
3.5	การแบ่งส่วนตัวอักษร	16
3.6	การแบ่งหน่วยตัวอักษร	17
3.7	ชื่อเรียกและขอบเขตตัวอักษร	18
4.1	ตัวหนังสือใหญ่วัดพลับพลาชัย	21
4.2	งานปูนปั้นบนหน้าบันโบสถ์วัดพลับพลาชัย	22
4.3	การเปรียบเทียบระหว่างลายกระหนกเปลวของอยุธยา กับ เพชรบุรี	22
4.4	ข้อฟ้าแบบปากหงส์ วัดพลับพลาชัย	23
4.5	เจดีย์แดง บ้านไร่เพนียด จ.เพชรบุรี	23
4.6	ป้ายร้านที่พบในเมืองเพชรบุรี	24
5.1	ลักษณะข้อฟ้าแบบปากหงส์	25
5.2	ย่อมุม พระปรางค์ห้ายอด วัดมหาธาตุ	26
5.3	ย่อมุม เจดีย์แดง บ้านไร่เพนียด	26
5.4	ป้ายร้าน ห้องภาพเพชรบุรี	26
5.5	การออกแบบโดยนำลักษณะของตัวอักษรในเมืองเพชรมาประกอบกับ ลักษณะของศาสนสถานที่พบในจังหวัด	27
5.6	ทดลองนำแบบแรกมาลดความหนาของเส้น	27
5.7	งานปูนปั้นในจังหวัดเพชรบุรี	28
5.8	ลายกระหนกเปลวแบบเพชรบุรี	28

ภาพที่	หน้า
5.9 การออกแบบโดยนำลักษณะ รวมทั้งลายกระหนกของปูนปั้นเพชรบุรีมาประยุกต์ใช้ สร้างระบบให้ส่วนบนเยื้องไปด้านหลัง เพื่อตัวอักษรดูมีมิติลึก เหมือนกับปูนปั้น	29
5.10 ลดทอนเส้นโค้ง และจัดให้เป็นระบบมากขึ้น	29
5.11 ทดลองตัดส่วนที่เยื้องออกในบางตัว	30
5.12 ทดลองเปลี่ยนทิศทางให้เยื้องออกมาด้านหน้า	30
5.13 ตัวหนังสือใหญ่ วัดพลับพลาชัย	31
5.14 การออกแบบตัวอักษร โดยให้มีความใกล้เคียงกับการฉลุหนึ่งจากเครื่องมือฉลุ ซึ่งจะเป็นเส้นหนาเท่ากัน ปลายมน	31
5.15 ออกแบบตัวอักษรลงในคอมพิวเตอร์	32
5.16 ทดลองนำตัวอักษรมาเรียงเป็นคำ	32
5.17 ออกแบบตัวอักษรลงในคอมพิวเตอร์ (แนวทางที่ 2)	33
5.18 ทดลองนำมาเรียงเป็นคำ (แนวทางที่ 2)	33
5.19 ระบบการเยื้องไปข้างหลัง	34
5.20 พัฒนาเส้นเฉียงของกลุ่ม พ ฟ ฝ ให้เป็นทิศทางเดียวกับกลุ่ม ข ฉ ช ซ	34
5.21 การพัฒนา ร เพื่อรักษาช่องว่าง และดูเป็นชุดเดียวกับตัวอื่นๆ มากขึ้น	35
5.22 การพัฒนาแบบตัวอักษร อ	35
5.23 การพัฒนาแบบตัวอักษร ย	35
5.24 ทดลองนำมาเรียงเป็นคำ เพื่อดูภาพรวม	36
5.25 การวางตำแหน่งสระล่าง และสระบน	36
5.26 Ligature เพื่อแก้ปัญหาเส้นที่ทับซ้อนกันสำหรับ ป ฝ ฝ และ ฝ เมื่อเติมสระบน	37
5.27 การลดความยาวหางกลุ่ม ส ช ซ ศ ส ฮ	38
5.28 แบบร่างตัวเลขไทย	39
5.29 เขียนตัวเลขไทยด้วยโปรแกรม Fontlab	40
5.30 นำพยัญชนะ สระ และตัวเลขมาพิมพ์เป็นข้อความ เพื่อดูภาพรวม	40
5.31 เปรียบเทียบแบบ Outline และแบบปกติ ขนาดตัวอักษร 24 pt	41
6.1 พยัญชนะไทย	42
6.2 สระ และวรรณยุกต์	43
6.3 ตัวเลขไทย	43
6.4 พยัญชนะไทย	44
6.5 สระ และวรรณยุกต์	45
6.6 ตัวเลขไทย	45
6.7 คู่มือการใช้ตัวอักษร	46-47

ภาพที่	หน้า
6.8 ลายเส้นยี่ด	48
6.9 ตัวอักษร 3 มิติ	49
6.10 การนำตัวอักษรมาใช้ในป้ายต่างๆ	49



## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญของโครงการ

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีโบราณสถาน งานจิตรกรรม สถาปัตยกรรม ที่สวยงาม เก่าแก่พอๆ กับสมัยอยุธยา เพียงแต่มีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างไปในแบบเพชรบุรี เช่นการเขียนลายกระหนก รูปทรงเจดีย์ หรือการประดับช่อฟ้าบนหน้าบันวัด

หมู่ช่างศิลปะเมืองเพชรมักจะทำสร้างงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้มีความโดดเด่นทำให้ได้รับการขนานนามว่า สกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งมีการสืบสานต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มช่างวัดต่างๆ เช่น กลุ่มช่างวัดใหญ่ กลุ่มช่างวัดเกาะ กลุ่มช่างวัดพลับ โดยแต่ละวัดจะถนัดงานคนละแบบกัน ไม่ว่าจะเป็นปูนปั้น ผนังใหญ่ แฉกหยวก ฯลฯ ที่สืบสานวิชาต่อมาจนถึงทุกวันนี้

โครงการนี้ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรี การออกแบบสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และลวดลายไทยในแบบเพชรบุรี การจำหลักหนัง และงานปูนปั้น เพื่อใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบชุดตัวอักษร ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อสืบสานอัตลักษณ์ทางศิลปะในจังหวัดเพชรบุรี ใช้ในการออกแบบสื่อสำหรับใช้ในสถานที่ต่างๆ เช่น วัด เทศกาล หรือการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปกรรม เพื่อให้เหมาะสมกับสถานที่มากขึ้น และทำให้จังหวัดมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

#### 1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1.2.1 ศึกษาศิลปะ สถาปัตยกรรม ในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบ
- 1.2.2 ศึกษาการออกแบบตัวอักษรไทย
- 1.2.3 ออกแบบชุดตัวอักษรไทย เพื่อสืบสานอัตลักษณ์ทางศิลปะของจังหวัดเพชรบุรี

#### 1.3 ขอบเขตของโครงการ

1.3.1 ชุดตัวอักษรไทยแบบ Display Typeface 2 น้ำหนัก ประกอบด้วย ตัวพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และตัวเลขไทย

- แบบ Outline เป็นแบบที่ใช้เป็นตัวหลัก
- แบบปกติ สำหรับการใช้งานขนาดเล็ก

1.3.2 ตัวอย่างการใช้งานตัวอักษร

- สิ่งพิมพ์แนะนำการใช้ตัวอักษร
- ตัวอักษรเมื่อถูกใช้เป็นป้ายสามมิติ
- เสื้อยืด

## 1.4 แนวทางการบรรลุเป้าหมาย

### 1.4.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล

- ประวัติศาสตร์จังหวัดเพชรบุรี งานช่างเมืองเพชรบุรี และรูปแบบของตัวอักษร เพื่อให้เข้าใจอัตลักษณ์ทางศิลปะมากขึ้น
- การออกแบบตัวอักษร
- ตัวอย่างชุดตัวอักษรไทย ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น
- การใช้ Program Fontlab 5 สำหรับการสร้าง Font

### 1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลเบื้องต้น

- ลักษณะของศิลปะและงานช่างเมืองเพชรบุรี ที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบตัวอักษร
- สรุปขอบเขตงาน
- วางแนวทางการออกแบบ

### 1.4.3 ออกแบบและพัฒนาแบบร่าง

### 1.4.4 ใช้โปรแกรม Fontlab 5 สำหรับการเขียนตัวอักษร, จัด Spacing, ทดสอบการจัดวางตำแหน่งของสระ วรรณยุกต์ และสร้างไฟล์ .otf สำหรับการใช้งานจริง

### 1.4.5 นำเสนอผลงาน

## บทที่ 2

### จังหวัดเพชรบุรี

#### 2.1 ประวัติเมืองเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรี เดิมมีชื่อเรียกว่า พริบพรี มีชื่อเสียงในฐานะแหล่งผลิตน้ำตาล เนื่องจากมีต้นตาลหนาแน่น เป็นเมืองเก่าที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เพชรบุรีเป็นเมืองที่เคยรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญของไทยในกลุ่มหัวเมืองฝ่ายตะวันตก ปัจจุบันมีวัดเก่าแก่ที่มีงานจิตรกรรมของช่างเมืองเพชรที่ได้รับอิทธิพลจากเขมรโบราณ อยู่ชยา มาจนถึงรัตนโกสินทร์

##### 2.1.1 เพชรบุรีในสมัยเขมรโบราณ



ภาพที่ 2.1 พระปรางค์ห้ายอดวัดมหาธาตุ และ ปรางค์ศิลาแลงวัดกำแพงแลง  
ที่มา : <http://jamineepura.blogspot.com/2012/08/blog-post.html>

เมื่อชุมชนในแถบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมเขมรโบราณในช่วงเวลานี้น่าจะมีการพัฒนาขึ้นในระดับหนึ่ง มีการสร้างเมืองในรูปแบบของวัฒนธรรมเขมรโบราณเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี พบว่าบริเวณเมืองเพชรบุรีมีร่องรอยของแนวคูเมืองและกำแพงเมือง ที่มีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมที่ใกล้จะเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสมากกว่าสี่เหลี่ยมผืนผ้า จึงอาจกล่าวได้ว่าร่องรอยของแนวคูเมืองกำแพงเมืองที่หลงเหลืออยู่นี้ เป็นร่องรอยของเมืองตั้งแต่ในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเขมร โดยมีหลักฐาน คือ พระปรางค์ห้ายอดวัดมหาธาตุที่เป็นปราสาททรงขอม คະเนว่าอายุร่วม 2,000 ปี โบราณสถานี่วัดกำแพงแลง ได้แก่ปรางค์ศิลาแลง 5 องค์ ลักษณะสถาปัตยกรรมและรูปเคารพที่ได้จากบริเวณนี้ล้วนมีอิทธิพลศิลปะเขมรโบราณแบบบายน

### 2.1.2 เพชรบุรีสมัยอยุธยา



ภาพที่ 2.2 อุโบสถวัดสระบัว

ที่มา : <http://woodychannel.com/sa-bua-temple.html>

เมืองเพชรบุรีในสมัยอยุธยานั้นสังกัดหัวเมืองฝ่ายตะวันตก จึงเห็นได้ว่า วัดในสมัยอยุธยาในเมืองเพชรบุรี ไม่ว่าจะเป็นอุโบสถวัดสระบัว วัดพลับพลาไชย ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดเกาะ และวัดใหญ่สุวรรณาราม ล้วนได้รับอิทธิพลทางด้านศิลปะ และในด้านสถาปัตยกรรมมาจากอยุธยา ทำให้ช่างเมืองเพชรในสมัยนี้นำลวดลายไทยต่างๆ มาประยุกต์ใช้จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ของช่างเมืองเพชร

### 2.1.3 เพชรบุรีสมัยรัตนโกสินทร์



ภาพที่ 2.3 ภาพจิตรกรรมฝาผนัง วัดเขาวัง

ที่มา : <http://blog.tawanyimchang.com/?p=2714>

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงโปรดเมืองเพชรมาก ทรงโปรดให้สร้าง “พระนครคีรี” หรือ “เขาวัง” และมีการบูรณะวัดมหาสมณาราม (วัดเขาวัง) ภายในอุโบสถมีงานศิลปกรรมที่สำคัญคือ จิตรกรรมฝาผนัง เขียนโดย ชรั อินโข่ง จิตรกรเอกในสมัยนั้น และยังเป็นชาวเพชรบุรีอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาจังหวัดเพชรบุรีหลายครั้ง ทรงโปรดให้สร้างที่ประทับแปรพระราชฐานขึ้นโดยเป็นสถาปัตยกรรมแบบยุโรป โดยผู้ออกแบบเป็น สถาปนิกชาวเยอรมัน พระราชวังนี้มีชื่อว่า “พระรามราชนิเวศน์” หรือ “วังบ้านปืน”

วันที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๔๕๓ ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในโอกาสครบรอบปีพระเจ้า ลูกยาเธอพระองค์เจ้าอรุณศรีรัชสมโภชสิ้นพระชนม์ โดยจัดพระราชพิธี ณ บริเวณประรำพระราชพิธีก่อ พระฤกษ์พระที่นั่งบ้านปืน กลางคืนมีมหรสพคือหนังใหญ่ วัดพลับพลาชัย นำโดยหลวงพ่อดุทธิ

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้าง ที่ประทับแปรพระราชฐานในฤดูร้อน ขึ้น โดยเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์ ริมหาดชะอำ

## 2.2 สกulptช่างเมืองเพชร

เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่อุดมไปด้วยงานช่างศิลป์ จนมาเป็นสกุลช่างเมืองเพชรอันเลื่องชื่อ งานช่างศิลป์อันมีชื่อเสียงของเมืองเพชรฯ นั้นมีหลากหลายแขนง ทั้งงานปูนปั้น งานแทงหยวก งาน ลงรักปิดทองลายรดน้ำ งานตอกกระดาษ งานแกะสลัก ฯลฯ ซึ่งจะกระจายอยู่ตามวัดต่างๆ สืบทอด กันมา ช่างสิบหมู่ นั้นเข้าใจว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ไม่มีการบันทึกเป็นหลักฐาน จนในสมัย กรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงได้มีการจัดช่างเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานอย่างเป็นทางการจะลักษณะ

### 2.2.1 ศิลปะปูนปั้น



ภาพที่ 2.4 งานปูนปั้นบนวิหารหลวงวัดมหาธาตุ  
ที่มา [https://www.thetrippacker.com/th/review/  
วัดมหาธาตุวรวิหารWatMagathatWorrawihan/8084](https://www.thetrippacker.com/th/review/วัดมหาธาตุวรวิหารWatMagathatWorrawihan/8084)

งานปูนปั้นตามรูปแบบของจังหวัดเพชรบุรี จะไม่นิยมลงสีทับปูน เพื่อโชว์เนื้อปูน พบได้บน หน้าบันวัดพลับพลาไชย หรือบนวิหารหลวงวัดมหาธาตุ และหาพบได้ในอีกหลายแห่ง ส่วนงานปูนปั้น ในสมัยอยุธยาในเมืองเพชรบุรีสามารถพบได้ที่วัดไผ่ล้อม วัดสระบัว วัดเกาะ วัดใหญ่สุวรรณาราม

ช่างปูนปั้นเมืองเพชรจะมีวิธีการผสมปูนในแบบเฉพาะที่มีเอกลักษณ์ ทั้งลวดลาย วัสดุต่างๆ สูตรปูนถูกคิดขึ้นมาเพื่อใช้ให้เหมาะกับวิธีการทำงานของช่าง เก็บรักษาได้นาน แต่แห้งเร็วเมื่อสัมผัสอากาศ เรียกกันว่า ปูนเพชร

ครูทองร่วง เอ็มโอษฐ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ มีผลงานปูนปั้นที่ซุ้มประตู ซุ้มหน้าต่าง ศาลาการเปรียญ และพระอุโบสถตามวัดในจังหวัดเพชรบุรีและต่างจังหวัดมากมาย เช่น วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดพลับพลาชัย วัดโคก และวัดเขابันไดอิฐ และประเภทแนวสร้างสรรค์สังคม โดยการปั้นรูปล้อเลียนบุคคลทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย นอกจากนี้ผลงานปั้นยังสอดแทรกคติธรรม ข้อคิดต่าง ๆ เป็นการผ่อนคลายความเครียดและสะท้อนภาพสังคมในยุคนั้น ๆ และยังก่อให้เกิดอรรถรสในการชมงานศิลปะปูนปั้น ทำให้ผู้มีชีวิตชีวา ให้ความรู้สึกถึงความจริงแห่งวิถีในสังคมไทย

## 2.2.2 ลายรดน้ำลงรักปิดทอง



ภาพที่ 2.5 งานลงรักปิดทอง

ที่มา: [https://www.ictsilpakorn.com/ictmedia/detail.php?news\\_id=487#.WxUCpVOFPBU](https://www.ictsilpakorn.com/ictmedia/detail.php?news_id=487#.WxUCpVOFPBU)

ลายรดน้ำลงรักปิดทอง ถือเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยแขนงหนึ่งที่มีความประณีตและบรรจง ในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยจุดเริ่มต้นของลายรดน้ำนั้น คาดว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย แต่ลายรดน้ำเมืองเพชรแตกต่างออกไป นั่นก็คือ วิธีการถ่ายทอดและการประยุกต์ใช้ให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามกาลเวลา โดยครู ธาณินทร์ ชื่นใจ ซึ่งเริ่มเปลี่ยนจากเดิมที่มักจะเขียนลายรดน้ำบนตู้พระไตรปิฎก หรือหน้าต่างโบสถ์ นำมาเขียนบนวัสดุที่ใกล้ตัว อย่างเช่น จานไม้ เครื่องปั้นดินเผา จานกระเบื้อง หิน หรือกรอบโทรศัพท์ เพื่อให้ศิลปะมีความร่วมสมัย ใกล้ตัวและใกล้ใจคนมากขึ้น ผู้คนจะได้หันมาสนใจ และไม่มองว่ามันเป็นสิ่งที่น่าเบื่ออีกต่อไป

### 2.2.3 งานแทงหยวก



ภาพที่ 2.6 งานแทงหยวกกล้วย

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=0ZS6ERuAhEk>

งานแทงหยวกเป็นงานฝีมือช่างประเภทหนึ่ง โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่าย คือต้นกล้วย ใช้ตกแต่งประดับพระเมรุเผาศพ งานบวช งานกรฐิน และงานตกแต่งอื่นๆ ซึ่งสืบทอดกันมาหลายร้อยปีแล้ว งานแทงหยวกในสมัยนี้เป็นงานที่หาชมได้ยากอีกด้วย

อาจารย์ประสม สุธุทธิ ผู้อำนวยการงานแทงหยวก เป็นผู้ที่มีฝีมือในการสลักหยวกหรือแทงหยวกอย่างยอดเยี่ยม ลวดลายที่เกิดจากปลายมีดกรีดผ่านกาบกล้วยจะพลิ้วไหวมีชีวิตชีวา ลายเส้นและเหลี่ยมของลายต่างๆ งดงามและเฉียบคมมาก โดยไม่ต้องร่างลายจากวัสดุอื่นเลย เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นจนได้รับการยกย่อง และได้รับการ ยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็นบุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านทัศนศิลป์

## 2.2.4 งานจำหลักหนังใหญ่



ภาพที่ 2.7 ตัวหนังใหญ่

ที่มา : [http://www.thaihealth.or.th/data/content/2017/10/39129/cms/newscms\\_thai-health\\_c\\_ehjoruw2378.jpg](http://www.thaihealth.or.th/data/content/2017/10/39129/cms/newscms_thai-health_c_ehjoruw2378.jpg)

งานจำหลักหนังใหญ่วัดปลับปลาชัย ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ในสมัยก่อนเมื่อมีงานศพของเจ้านาย หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ โดยทั่วไปแล้วต้องหาหนังใหญ่มาแสดงด้วย เมื่อพูดถึงหนังใหญ่ก็ต้องนึกถึงวัดปลับปลาชัย ไม่ว่าจะไปตามหัวเมืองใหญ่ๆ หรือในกรุงเทพฯ

หนังใหญ่คณะวัดปลับปลาชัยได้แสดงครั้งใหญ่ที่สุดต่อหน้าพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ณ พระรามราชนิเวศน์ หรือ วังบ้านปืน โดยมีหลวงพ่อกุทธิช่างใหญ่ที่สืบทอดฝีมือมาจาก ขรวั อินโข่ง เป็นผู้เขียนบทและฝึกซ้อม เดิมทีหนังใหญ่วัดปลับปลาชัยเคยมีหนังด้วยกันร่วม 200 ตัว แต่ปัจจุบันหนังใหญ่คณะวัดปลับปลาชัยเหลือเพียงตัวหนังจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ของวัด

## บทที่ 3

### การออกแบบตัวอักษร

ตัวอักษร ตัวหนังสือ หรือตัวพิมพ์ คือเครื่องหมายที่ใช้แสดงความรู้สึกนึกคิดและความรู้ของมนุษย์ ช่วยเผยแพร่ข้อความต่างๆ ได้โดยไม่จำกัดระยะทาง หรือยุคสมัย เมื่อมนุษย์มีภาษาพูดแล้ว ก็มักจะคิดค้นภาษาเขียนเป็นตัวอักษรเพื่อใช้ในการติดต่อ เผยแพร่ในกลุ่มชน ตัวอักษรในยุคก่อนๆ เริ่มจากตัวอักษรไฮอโรกลิฟคของชาวอียิปต์โบราณ และอักษรโพนีเซียน ซึ่งถือว่าเป็นต้นตอของการกำเนิดตัวอักษรภาษาต่างๆ ในโลก ในเวลาต่อมา วิธีการบันทึกตัวอักษรก็ได้พัฒนาขึ้น จากใช้มือเขียน พัฒนามาเป็นการพิมพ์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในสื่อต่างๆ จึงต้องมีการจัดวาง (Layout Design) ซึ่งนักออกแบบจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับตัวอักษรเช่น ขนาด (Type Size) รูปร่าง (Charactor) ส่วนประกอบ ตลอดจนกรรมวิธีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัด และการผลิตตัวอักษร เพื่อความเข้าใจ และการนำมาใช้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับการออกแบบกราฟิกโดยทั่วไป

#### 3.1 ความหมายของตัวอักษร

อักษร (Alphabet) คือสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมาย สำหรับใช้แทนหน่วยเสียงในภาษานั้นๆ โดยเรียกรวมทั้งหมด หรือทั้งระบบ โดยทั่วไปอักษรแต่ละตัวมักจะใช้แทนเสียงหน่วยหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นสระ พยัญชนะ หรือหน่วยเสียงปลีกย่อยอื่นๆ เช่น อักษรโรมัน อักษรไทย อักษรมอญ หรือที่เรียกว่า “ตัวหนังสือ”

อย่างไรก็ตาม ตัวอักษรในบางภาษาอาจจะใช้แทนเสียงของพยางค์ หรือคำก็ได้ เช่น อักษรจีน หรือตัวหนังสือจีน (นักวิชาการบางสำนักไม่รวมอักษรจีนเป็น “อักษร” ตามนิยามคำว่า Alphabet ในภาษาอังกฤษ แต่เรียกว่า Ideogram คือสัญลักษณ์แทนคำ หรือหน่วยคำ)

แบบแผนว่าด้วยตัวหนังสือ นั้น ในตำราภาษาไทย เรียกว่า อักษรวิธี ซึ่งว่าด้วยการเขียน การอ่าน และการใช้อักษรอย่างถูกต้อง

อักษรอาจใช้สำหรับภาษาหนึ่งๆ หรือใช้กับหลายภาษาก็ได้ ด้วยเหตุนี้ จึงมักจะมี ความเข้าใจ สับสนระหว่างคำว่า อักษร และภาษาอยู่เสมอตัวอย่างเช่น อักษรโรมันใช้เขียนภาษาต่างๆ หลายภาษา ในประเทศแถบยุโรป โดยมีการดัดแปลงเล็กน้อย เพื่อให้สามารถแทนเสียงในภาษาของตนได้ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปน เป็นต้น รวมทั้งภาษาในภูมิภาคอื่นๆ เช่น ภาษามาลายู ภาษาจีน และภาษาเวียดนาม (ดัดแปลงตัวอักษร) เป็นต้น

### 3.2 ความเป็นมาของตัวอักษรไทย

ตัวอักษรไทยในยุคแรกๆ สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากตัวอักษรอินเดีย แต่ยังไม่มียุคหลักฐานปรากฏชัดเจน และใช้ตัวอักษรขอมทั่วไทยที่ขอมเรืองอำนาจ ในระยะต่อมาประมาณปี พ.ศ. 1826 พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยขึ้น เรียกว่า “ลายสือไทย” โดยดัดแปลงมาจากอักษรขอม โดยพยายามให้ลักษณะของตัวอักษรสามารถเขียนได้ง่ายขึ้น ทรงกำหนดให้มีการวางสระไว้ในบรรทัดเดียวกับพยัญชนะ เช่นเดียวกับอักษรโรมัน และทรงคิดให้มีวรรณยุกต์เพื่อกำกับเสียง

ลายสือไทยที่พระองค์ทรงประดิษฐ์ ถูกนำมาเป็นต้นแบบการพัฒนาารูปแบบตัวอักษรไทย ในยุคต่อมา ยุคสมัยของพระเจ้าเอกทัศ เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1900 ได้เปลี่ยนเอาสระ อี อี อี ขึ้นไปเป็นร่ม และนำเอาสระ อุ อุ ลงไปเป็นรองเท้าของพยัญชนะ ( โดยเทียบเคียงจากศิลาทั้งสองสมัย) ส่วนรูปแบบตัวอักษรจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย ในปี พ.ศ. 2223 รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีการพัฒนารูปแบบตัวอักษรอีกครั้ง โดยได้เปลี่ยนแปลงจากลักษณะเส้นโค้งของตัวอักษรมาเป็นเส้นตรง และเป็นเหลี่ยมมากขึ้น ทำให้สามารถเขียนได้สะดวกขึ้น มีลีลาการเขียนแบบตัวเอน เส้นขนานกันเป็นส่วนใหญ่ และเน้นหางตัวอักษรให้มีลีลาอ่อนช้อย ที่เรียกว่า “อักษรไทยย่อ”

ในเวลาต่อมาเมื่อมีการพิมพ์ตัวอักษรในปี พ.ศ. 2371 รูปแบบตัวอักษรไทยก็เปลี่ยนรูปลักษณะแปลกไปจากเดิม เนื่องจากการหล่อตัวพิมพ์อักษรไทยที่แกะจากบล็อก และหล่อจากแม่พิมพ์แทนการเขียน โดย เจมส์ โลว์ เอกสารที่จัดพิมพ์ขึ้นนั้นเป็นตำราไวยากรณ์ไทย ชื่อ GRAMMAR OF THE THAI ตัวอักษรเป็นลักษณะแบบคัดลายมือ จนในปี พ.ศ.2385 ได้มีการปรับปรุงรูปลักษณะของตัวอักษรอย่างเด่นชัดโดยออกแบบให้ตัวอักษรเป็นแบบหัวกลม ตัวเหลี่ยม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสร้างรูปแบบตัวอักษรครั้งนี้ ได้เป็นแบบอย่างในการพัฒนารูปแบบที่ใช้ในการพิมพ์จนถึงทุกวันนี้

รูปแบบตัวอักษร ในสมัยกรุงศรีอยุธยา	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.1818-1808	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.1875	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.1908	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2223	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2371	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.1808	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.1875	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.1908	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2223	รูปแบบตัวอักษร สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2371
อักษร ก	ก	ก	ก	ก	อักษร ก	ก	ก	ก	ก	อักษร ก
อักษร ข	ข	ข	ข	ข	อักษร ข	ข	ข	ข	ข	อักษร ข
อักษร ค	ค	ค	ค	ค	อักษร ค	ค	ค	ค	ค	อักษร ค
อักษร ง	ง	ง	ง	ง	อักษร ง	ง	ง	ง	ง	อักษร ง
อักษร จ	จ	จ	จ	จ	อักษร จ	จ	จ	จ	จ	อักษร จ
อักษร ฉ	ฉ	ฉ	ฉ	ฉ	อักษร ฉ	ฉ	ฉ	ฉ	ฉ	อักษร ฉ

รูปสระอักษร ไทยสมัยสุโขทัย	รูปสระอักษร ไทยสมัยอยุธยา	รูปสระอักษร ไทยสมัยรัตนโกสินทร์	รูปสระอักษร ไทยสมัยกรุงธนบุรี	รูปสระอักษร ไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	หมายเหตุ รูปสระอักษรไทยสมัยสุโขทัย มีสระ ออ และ โออ ซึ่งไม่มีในรูปสระ อักษรไทยสมัยอยุธยา	รูปสระอักษร ไทยสมัยสุโขทัย	รูปสระอักษร ไทยสมัยอยุธยา	รูปสระอักษร ไทยสมัยรัตนโกสินทร์	รูปสระอักษร ไทยสมัยกรุงธนบุรี	รูปสระอักษร ไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	หมายเหตุ รูปสระอักษรไทยสมัยสุโขทัย มีสระ ออ และ โออ ซึ่งไม่มีในรูปสระ อักษรไทยสมัยอยุธยา
อักษร อ	๕๕	๒	๖	๖	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๒	๕	๕	๕	๕	อักษร อ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๓	๓	๓	๓	๓	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๓	๓	๓	๓	๓	อักษร ๓ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๔	๔	๔	๔	๔	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๔	๔	๔	๔	๔	อักษร ๔ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๕	๕	๕	๕	๕	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๕	๕	๕	๕	๕	อักษร ๕ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๖	๖	๖	๖	๖	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๖	๖	๖	๖	๖	อักษร ๖ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๗	๗	๗	๗	๗	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๗	๗	๗	๗	๗	อักษร ๗ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๘	๘	๘	๘	๘	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๘	๘	๘	๘	๘	อักษร ๘ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๙	๙	๙	๙	๙	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๙	๙	๙	๙	๙	อักษร ๙ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ
อักษร ๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ	อักษร ๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	๑๐	อักษร ๑๐ สระ ออ สระ โออ สระ ออ สระ โออ

ภาพที่ 3.1 การวิวัฒนาการของตัวอักษรไทย

ที่มา : [http://tathanapan.blogspot.com/p/blog-page\\_8.html](http://tathanapan.blogspot.com/p/blog-page_8.html)

### 3.3 หลักการออกแบบตัวอักษรไทย

การออกแบบตัวอักษรประดิษฐ์ มีเป้าหมายหลัก 2 ประการคือ การตอบสนองด้านประโยชน์ใช้สอยอย่างเต็มที่ คือการสร้างรูปลักษณ์ตัวอักษรให้เหมาะกับการใช้งานในงานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ และสื่อความได้อย่างดี ตรงตามหลักภาษา ประการที่สอง ต้องตอบสนองให้เกิดคุณค่าทางความงาม ชุดตัวอักษรควรถ่ายทอดคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ รูปลักษณ์ของตัวอักษร งานประดิษฐ์ที่สร้างขึ้น จึงต้องสามารถสะท้อนความงามและความเหมาะสม ตามความหมายของคำ หรือข้อความนั้นๆ ฉะนั้นผู้ออกแบบจะต้องศึกษาโครงสร้างของภาษา และลักษณะเฉพาะ หรือการจัดวางตามหลักภาษา โดยเฉพาะภาษาไทย ที่มีทั้งการวาง สระ วรรณยุกต์ และเครื่องหมายอื่นๆ ในกรณีของตัวอักษรประดิษฐ์ จะต้องคำนึงถึงสไตล์ของตัวอักษร เพื่อประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ

เพื่อให้แบบตัวอักษรที่จะถ่ายทอดคุณค่าเชิงสุนทรียศาสตร์ เรื่องของการจัดพื้นที่ของตัวอักษร ความลงตัวของน้ำหนักตัวอักษร จัดวางตัวอักษร เพื่อประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ

#### 3.3.1 หลักความเป็นเอกภาพ

การสร้างความเป็นเอกภาพของตัวอักษรมีความสำคัญอย่างยิ่ง การประดิษฐ์ตัวอักษรนั้นจะต้องออกแบบให้มีความสอดคล้อง ดูเป็นชุดเดียวกัน

#### 3.3.2 หลักความสมดุล

การออกแบบตัวอักษรให้เกิดความสมดุลจะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งรูปแบบตัวอักษร ความสมดุลของพื้นที่ว่าง การสร้างความสมดุลช่วยให้ตัวอักษรน่าดู อ่านง่ายการจัดให้เกิดความสมดุลแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. ความสมดุลแบบเท่ากัน การทำให้รูปแบบตัวอักษรมีส่วน ซ้าย-ขวา เท่ากัน ทำให้อ่านง่ายและเป็นระเบียบ นิยมใช้ในราชการ เพื่อให้ดูเรียบร้อย และเที่ยงตรง
2. ความสมดุลในลักษณะไม่เท่ากัน เป็นลักษณะการออกแบบตัวอักษรให้มีลักษณะไม่เท่ากัน แต่ด้วยน้ำหนักและการจัดวางทำให้เกิดความสมดุล การจัดวางจะทำให้ชุดตัวอักษรดูแปลกตา ไม่ซ้ำและไม่น่าเบื่อ
3. สมดุลในลักษณะศูนย์ถ่วง เป็นลักษณะการออกแบบให้ตัวอักษรแต่ละตัวมีศูนย์ถ่วงตัวเอง ทรงตัวได้ตามความรู้สึกเห็น มีความมั่นคงซึ่งไม่ได้พิจารณาจากการแบ่งซ้าย-ขวา

#### 3.3.3 หลักความกลมกลืน

ชุดตัวอักษรควรจะถูกออกแบบมาให้มีความกลมกลืนกัน ประสานกันในตัวเอง หมายความว่าตัวอักษรทุกตัว สระ วรรณยุกต์ จะต้องมีรูปลักษณ์ ทิศทางของเส้น องค์ประกอบ สัดส่วน รูปทรง ที่สัมพันธ์ และสอดคล้องกัน เมื่อรูปตัวอักษรสัมพันธ์กันดีแล้ว การทดลองนำมาจัดเป็นข้อความโดยเน้นระยะห่างของตัวอักษรที่มีความลงตัวกัน ทั้งในขนาดใหญ่และเล็ก

# คู่มือ

ภาพที่ 3.2 สัดส่วนตัวอักษร สระและวรรณยุกต์ ที่สัมพันธ์กัน  
ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

### 3.3.4 หลักของสัดส่วนตัวอักษร

ตัวอักษรทุกตัวมีขนาดและสัดส่วน ที่แตกต่างกันออกไป ความสัมพันธ์ของสัดส่วนตัวอักษร คือลักษณะของความสัมพันธ์กันระหว่างความกว้างและความสูงของตัวอักษร ความสัมพันธ์ของขนาด ความหนา-บาง ของเส้นตัวอักษร รวมถึงรายละเอียดที่เป็นส่วนประกอบของตัวอักษรอีกด้วย

สัดส่วนของตัวอักษรจะไม่ได้มีข้อกำหนดชัดเจน แต่จะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างความกว้างกับความสูง น้ำหนักของเส้น ขนาด รวมถึง ระยะห่างของตัวอักษร ระยะห่างบรรทัด ซึ่งในภาษาไทย จะต้องคำนึงถึงความลงตัวเมื่อใช้พยัญชนะกับสระ วรรณยุกต์ หรือเครื่องหมายต่างๆ ให้เหมาะสม

### 3.3.5 หลักการสร้างจังหวะและลีลา

จังหวะและลีลา เส้นต่างๆ ที่ประกอบเป็นตัวอักษร จะเป็นตัวกำหนดของการจัดจังหวะและลีลา ซึ่งนักออกแบบจะเป็นผู้กำหนด เช่น การวางตำแหน่งหัวตัวอักษร การสะบัดปลายหาง รวมทั้ง การจัดจังหวะของเส้น และพื้นที่ว่างภายใน ที่จะเป็นส่วนประกอบในโครงสร้างตัวอักษร การมีจังหวะและลีลาจะช่วยให้ตัวอักษรเกิดลักษณะที่โดดเด่นขึ้น ที่นักออกแบบควรให้ความสำคัญอย่างมาก

### 3.3.6 หลักการสร้างจุดเด่น

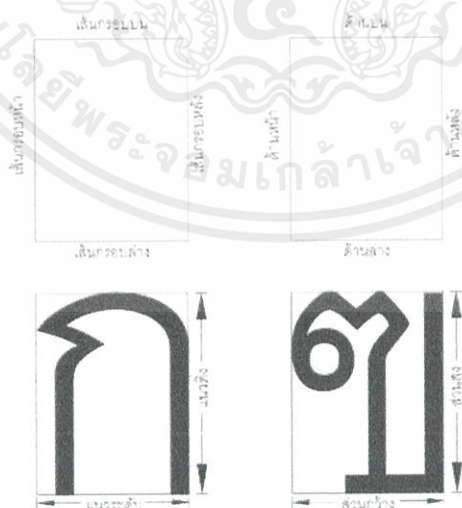
การออกแบบตัวอักษรควรมีจุดเด่น เป็นการสร้างจุดสนใจแก่ผู้พบเห็น การสร้างจุดเด่น ทำได้หลายวิธี เช่นการสร้างรูปทรงให้มีความแปลกใหม่ การเลือกใช้เส้นประกอบตัวอักษร การใช้เส้นหรือลวดลายมาตกแต่ง การออกแบบให้มีพื้นผิวที่น่าสนใจ ผู้ออกแบบอาจใช้สัญลักษณ์ประกอบตัวอักษร หรือข้อความ เน้นจุดเด่นด้วยสี หรือใช้ตัวพิเศษเพื่อให้เกิดความแปลกตา

### 3.4 วิธีออกแบบตัวอักษรไทย

การประดิษฐ์ตัวอักษร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดมีรูปลักษณะของแบบอักษรแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการนำไปใช้งานในโอกาสต่างๆ ให้มีความแปลกใหม่ มีความน่าสนใจ การประดิษฐ์ตัวอักษรให้เป็นไปได้ตามความต้องการ ผู้ออกแบบประดิษฐ์อักษรต้องมีความเข้าใจพื้นฐานการออกแบบและหลักเบื้องต้น วิธีประดิษฐ์แบบตัวอักษรแต่ละแบบมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกัน หากผู้ออกแบบทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบอักษร การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ประกอบการประดิษฐ์ก็จะช่วยให้มีความคล่องตัวในการออกแบบ ทำให้งานมีความประณีตมากขึ้น

การฝึกฝนอย่างไรให้เป็นไปตามขั้นตอนจนเกิดความชำนาญ จะทำให้สามารถสร้างสรรค์รูปแบบอักษรได้อย่างมั่นใจ และไม่มีขีดจำกัดในการออกแบบ หลักในการออกแบบตัวอักษรแต่ละชนิดแต่ละประเภทนั้น มีหลักเฉพาะที่จะต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ อีกหลายประเด็น ได้แก่ เรื่องของระบบความจำกัดในระบบกลไกของเครื่องพิมพ์ดีด การออกแบบเป็นตัวอักษรสำเร็จรูปบนแผ่นอักษรลอกและอื่นๆ

หลักการเบื้องต้นในการออกแบบตัวอักษร มีหลักสำคัญที่นักออกแบบจะต้องจดจำไว้เสมอ ได้แก่ การรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างเดิมของตัวอักษร หากจะออกแบบประดิษฐ์ให้เป็นรูปลักษณะอย่างใด มีรายละเอียดอย่างไร มีการตกแต่งให้เป็นแบบใด แต่ต้องคงไว้ถึงโครงสร้างเสมอ การพัฒนารูปแบบให้มีเอกลักษณ์ใหม่จึงจะทำให้ไม่แปรเปลี่ยนความหมายและการสื่อความ นักออกแบบจะต้องมีความเข้าใจในหลักการของภาษาที่กำหนด และดำเนินการออกแบบให้เป็นไปตามกฎกติกาที่กำหนดนั้นด้วย

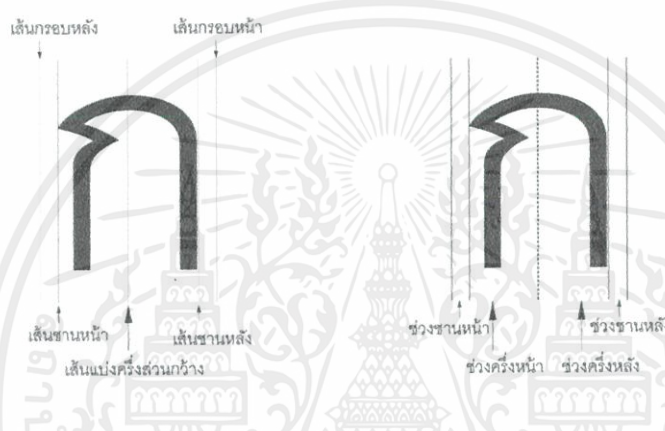


ภาพที่ 3.3 กรอบของตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

### 3.4.1 กรอบของตัวอักษร

1. ตัวอักษรไทยแต่ละตัว มีรูปแบบโครงสร้างอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมภายในเส้นที่สมมุติขึ้น เรียกว่า เส้นกรอบ ได้แก่ เส้นกรอบบน เส้นกรอบล่าง เส้นกรอบหน้า และเส้นกรอบหลัง
2. ตัวอักษรไทยแต่ละตัวมีด้าน 4 ด้าน ด้านบน ด้านล่าง ด้านหน้าและด้านหลัง
3. แนวที่ทอดไปตามส่วนสูง เรียกว่า แนวตั้ง
4. ระยะที่ทอดไปตามเส้นกรอบหน้าและเส้นกรอบหลังตามแนวตั้ง เรียกว่า ส่วนสูง



ภาพที่ 3.4 เส้นกำหนดความกว้างของตัวอักษร  
ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

เส้นกำหนดส่วนกว้างของตัวอักษร เรียงลำดับจากด้านหน้าไปด้านหลัง ดังนี้

1. เส้นกรอบหน้า
2. เส้นชานหน้า
3. เส้นแบ่งครึ่งส่วนกว้าง
4. เส้นชานหลัง
5. เส้นกรอบหลัง

ความกว้างของตัวอักษร แบ่งเป็นช่วงต่างๆ เรียงลำดับจากด้านหน้าไปด้านหลัง ดังนี้

1. ช่วงชานหน้า
2. ช่วงครึ่งหน้า
3. ช่วงครึ่งหลัง
4. ช่วงชานหลัง



ภาพที่ 3.5 การแบ่งส่วนตัวอักษร

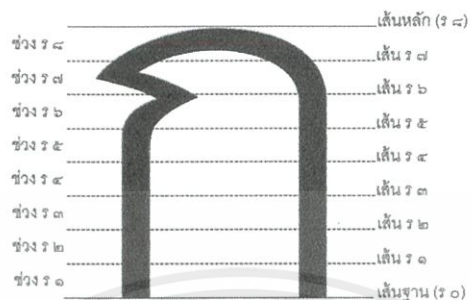
ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

เส้นลำดับหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วนเท่าๆ กันตามแนวระดับ ให้ส่วนที่อยู่ระหว่างเส้นหลักกับเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลักเป็น ส่วนลำตัวบน และส่วนที่อยู่ระหว่างเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลัก กับเส้นฐาน เป็น ส่วนลำตัวล่าง

#### 3.4.2 การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์

การแบ่งส่วนสูงตัวพิมพ์ตามแนวระดับ โดยแบ่งจากเส้นหลักขึ้นไปด้านบนจนถึงเส้นกรอบบน โดยให้ระยะห่างของเส้นแต่ละเส้นเท่ากับหนึ่งหน่วยอักษร กำหนดให้เป็นเส้น ร๙, ร๑๐, ร๑๑ ไปตามลำดับ จนจุดเส้นกรอบบนและให้แบ่งในลักษณะเดียวกันจากเส้นฐานลงมาจนถึงเส้นกรอบล่าง กำหนดให้เป็นเส้น ร-๑, ร-๒, ร-๓ ไปตามลำดับจนถึงเส้นกรอบล่าง

กำหนดให้ระยะห่างระหว่างเส้น ร๘ ถึงเส้น ร๙ เป็นช่วง ร๙ ระยะห่างระหว่างเส้น ร๙ ถึงเส้น ร๑๐ เป็นช่วง ร๑๐ ไปตามลำดับ และระยะห่างระหว่างเส้น ร๐ ถึงเส้น ร-๑ เป็นช่วง ร-๑ ระยะห่างระหว่างเส้น ร-๑ ถึงเส้น ร-๒ เป็นช่วง ร-๒ ตามลำดับ



### ภาพที่ 3.6 การแบ่งหน่วยตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

ส่วนลำตัวหลักของตัวอักษร คือ ระยะระหว่างเส้นฐานถึงเส้นหลัก แบ่งออกตามแนวระดับ เป็น 8 ส่วนเท่าๆ กัน เรียกว่า “หนึ่งหน่วยอักษร” โดยมีเส้นแบ่งระดับหรือเรียกย่อว่าเส้น “ร” ดังนี้

1. เส้น ร๐ เป็นเส้นฐาน
2. เส้น ร๑
3. เส้น ร๒
4. เส้น ร๓
5. เส้น ร๔ เป็นเส้นแบ่งครึ่งลำตัวหลัก
6. เส้น ร๕
7. เส้น ร๖
8. เส้น ร๗
9. เส้น ร๘ เป็นเส้นหลัก

กำหนดให้ระยะห่างระหว่างเส้น ร๐ ถึงเส้น ร๑ เป็นช่วง ร๑ ระยะห่างระหว่างเส้น ร๑ ถึง ร๒ เป็นช่วง ร๒ ไปตามลำดับ จนถึงช่วง ร๘

### 3.4.3 ชื่อเรียกและขอบเขตตัวอักษร



ภาพที่ 3.7 ชื่อเรียกและขอบเขตตัวอักษร

ที่มา : หนังสืออักษรประดิษฐ์ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545: 1)

### 3.4.4 สัดส่วนและโครงสร้างตัวอักษร

การออกแบบตัวอักษรให้มีความสวยงาม ต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสัดส่วนและโครงสร้างตัวอักษร สัดส่วนตัวอักษรจะมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างตัวอักษรอย่างแน่นแฟ้น ก่อนจะเริ่มต้นออกแบบตัวอักษรควรเขียนรูปร่างเค้าโครงตัวอักษรก่อนเสมอ เพื่อให้เห็นรูปร่างและสัดส่วนในภาพรวมเสียก่อน ในขั้นตอนนี้ผู้ออกแบบสามารถที่จะปรับแต่งสัดส่วน และรูปร่างให้ได้ตามความต้องการ ความพอดีของเค้าโครงตัวอักษรและรูปร่างจะมีผลทำให้สามารถอ่านตัวหนังสือได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่นักออกแบบจะต้องระลึกไว้อยู่เสมอ ในการจัดเค้าโครงร่างตัวอักษรนอกจากจะต้องพิจารณาเรื่องสัดส่วนแล้ว ยังต้องศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่ว่างภายในและภายนอกตัวอักษรด้วย เกี่ยวกับเรื่องนี้ส่วนใหญ่ักออกแบบไม่ค่อยเข้าใจเรื่องนี้จึงไม่ได้เน้นเรื่องพื้นที่ว่าง ภายในตัวอักษร มักจะเน้นเฉพาะเรื่องเส้นตัวอักษรเสียมากกว่าจึงมีผลทำให้ รูปตัวอักษรโดยรวม ไม่สม่ำเสมอ เน้นไปข้างหรืออาจจะว่างมากเกินไป การออกแบบให้ตัวอักษร จึงต้องเน้นภาพโดยรวมของตัวอักษรทุกรูปแบบ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ เพื่อให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการออกแบบจึงควรได้ทำความเข้าใจสิ่งต่อไปนี้

## 1. สัดส่วนเกี่ยวกับตัวอักษร

สัดส่วนที่จะกล่าวถึงนั้น หมายถึงสัดส่วนของความกว้าง และความสูงของตัวอักษร ความกว้างและความสูงจะต้องสัมพันธ์กับรูปแบบตัวอักษรที่ออกแบบในแต่ละตัว สัดส่วนของอักษรทุกตัวจะต้องสัมพันธ์กันมิได้หมายถึงจะต้องให้เท่ากันหมด แต่จะต้องไม่ขัดแย้งกันมากเกินไป จุดที่จะต้องเน้นในที่นี้คือ ความสัมพันธ์ของขนาดสัดส่วนระหว่างตัวอักษรนี้ คือ การได้ส่วนกันของความกว้างและความสูงของตัวอักษรเกือบทุกตัวต้องเป็นไปอย่างได้ส่วนกันเสมอ

## 2. โครงสร้างตัวอักษร

ก่อนจะทำการออกแบบทุกครั้ง ต้องพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างตัวอักษรเสมอ การศึกษาความเข้าใจถึงลักษณะโดยรวมของตัวอักษร ที่ให้เห็นส่วนประกอบของเส้นที่ประกอบกันเป็นตัวอักษร ผู้ออกแบบจะต้องจัดกลุ่มตัวอักษร ที่มีลักษณะคล้ายกันแบ่งให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อจะได้เขียนหรือกำหนดให้โครงสร้างนั้นมีขนาดที่สม่ำเสมอและนำการออกแบบให้รายละเอียดของโครงสร้างตัวอักษรทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันโดยตลอด

### 3.4.5 ขนาดของตัวอักษร

ขนาดของตัวอักษรไทยไม่เท่ากัน บางตัวกว้างบางตัวแคบ นอกจากจะแบ่งตามสัดส่วนแล้ว อาจแบ่งตัวอักษรตามขนาดความกว้างเป็นพวงๆ ได้ดังนี้

1. อักษรที่มีขนาดเท่ากัน ซึ่งมีมากที่สุด เรียกว่าอักษร “ตัวเต็ม” ได้แก่ อักษร ก ค คง จ ช ซ เป็นต้น
2. อักษรที่มีขนาดโตกว่าปกติ มีอยู่ไม่มากนัก ซึ่งมีขนาดโตกว่าพวกแรกไปครึ่งตัว เรียกว่าอักษร “ตัวครึ่ง” ได้แก่ ณ ญ ฒ ฒ
3. ตัวอักษรที่มีลักษณะบางพิเศษ เรียกว่า “ครึ่งตัว” ได้แก่ เ โ โ ไ ะ

### 3.4.6 พื้นที่ว่างภายในและภายนอกตัวอักษร

จะเห็นได้ว่าตัวอักษรทุกตัวจะต้องมีพื้นที่ว่างภายในและพื้นที่ว่างรอบนอกตัวอักษรเสมอ พื้นที่ว่างภายในตัวอักษรจะมีผลให้เกิดความสวยงามมากน้อยของแต่ละตัวอักษร ส่วนพื้นที่ว่างรอบนอกก็จะมีผลต่อการเห็นรูปร่างของตัวอักษรแต่ละตัวเช่นกัน รวมทั้งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบเสมอ เมื่อต้องนำมารวมกับตัวอักษรอื่นเพื่อให้เป็นคำหรือข้อความ

### 3.4.7 ลักษณะของเส้นอักษร

ได้แก่ความหนาบางของเส้น ตัวอักษรบางแบบอาจเป็นเส้นหนา บางแบบอาจจะเป็นเส้นบาง หรืออาจจะเป็นลักษณะเส้นหนาบางรวมกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงลักษณะของเส้นในแนวตั้ง แนวราบ แนวเฉียง หรือเส้นโค้งด้วย การออกแบบต้องกำหนดให้เส้นอักษรทุกตัวเป็นไปในลักษณะเดียวกัน เช่น หนาเท่ากันหมด บางเท่ากันทุกตัว หรือเส้นแนวตั้งเป็นแบบเส้นหนา เส้นแนวราบต้องเป็นเส้นบาง เป็นต้น

### 3.4.8 หัวของตัวอักษร

โดยเฉพาะการออกแบบตัวอักษรไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแบบมีหัวทั้งสิ้น หากกำหนดให้เป็นแบบอย่างใดก็จะต้องเป็นแบบอย่างเดียวกันตลอด การออกแบบหัวอักษรต้องให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบโดยรวมของตัวอักษรด้วย มิฉะนั้นจะดูขัดแย้งกับความรู้สึกเสมอ แบบหัวอักษร อาจเป็นแบบกลม แบบเหลี่ยม มีลักษณะโปร่ง หรือแบบหัวตัด (สำหรับตัวอักษรริบบิ้น) เป็นต้น การกำหนดตำแหน่งและขนาดของหัวตัวอักษรต้องเท่ากันและตำแหน่งเดียวกันสำหรับอักษรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือลักษณะคล้ายกัน

### 3.4.9 ลักษณะของเชิง

ตัวอักษรโรมันบางแบบจะมีเชิงหรือ Serif ในการออกแบบให้เกิดรูปแบบใหม่ๆ อาจกำหนดให้เชิงเป็นลักษณะอย่างไรก็ได้ แต่เมื่อกำหนดให้เป็นอย่างไรก็ต้องให้เหมือนกันทุกตัวอักษร การออกแบบตัวอักษรไทยเพื่อใช้ร่วมกับตัวอักษรโรมันในภาษาอังกฤษ ก็สามารถออกแบบให้ตัวอักษรมีเชิงได้อย่างสวยงามได้เช่นกัน

### 3.4.10 ช่องไฟ

ช่องไฟของตัวอักษร เป็นสิ่งสำคัญมากในการออกแบบตัวอักษร ผู้ออกแบบจึงต้องเข้าใจเรื่องช่องไฟ เพราะการเว้นระยะช่องไฟที่เหมาะสม จะช่วยให้คำหรือข้อความที่เขียนสวยงาม อ่านง่าย ดูสบายตา น่าอ่าน การจัดช่องไฟของตัวอักษรมีแนวการจัดอยู่ 2 ประการ คือ

1. ระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษร เป็นการกำหนดระยะช่องไฟระหว่างตัวอักษร และตัวที่ต้องมีระยะห่างกันพองามไม่ติดกันหรือห่างกันจนเกินไป การเว้นระยะช่องไฟแต่ละตัวไม่ควรกำหนดว่า จะต้องห่างกันเท่าไร เพราะว่าตัวอักษรแต่ละตัวจะมีลักษณะที่แตกต่างกันเสมอ ควรจัดระยะช่องไฟโดยคำนึงถึงปริมาตรที่มีความสมดุลโดยประมาณในระหว่างตัวอักษร
2. ระยะช่องไฟระหว่างบรรทัด การเว้นระยะระหว่างบรรทัด มีจุดประสงค์เพื่อให้อ่านง่าย และดูสวยงาม หลักสำคัญในการกำหนดระยะระหว่างบรรทัด คือ วัดระยะจาก ตัวอักษรต่ำสุดของแถวบน กับตัวอักษรสูงสุดของแถวล่าง ให้ระยะห่างพอสมควร เมื่อจัดวางตัวอักษรทั้งสองแถว แล้วอักษรต้องไม่ซ้อนทับกัน

## บทที่ 4

### การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลเบื้องต้น

#### 4.1 ชุดตัวอักษรพริบพรี

ชุดตัวอักษรที่ออกแบบขึ้นมาจะใช้ชื่อว่า พริบพรี โดยมาจากชื่อเก่าของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบตัวอักษร เพื่อแสดงถึงความเก่าแก่ของศิลปะ และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันต่อมา โดยดึงความโดดเด่นของศิลปะ งานช่างเมืองเพชร มาใช้ในการออกแบบตัวอักษร เพื่อให้ตัวอักษรสื่อสารภาพลักษณ์ของจังหวัดเพชรบุรี

นอกจากจังหวัดเพชรบุรีจะมีช่างที่มีฝีมือมากแล้ว ยังเป็นจังหวัดที่เต็มไปด้วยศาสนสถาน ซึ่งการสร้างวัด โบสถ์ หรือเจดีย์ ของเพชรบุรีจะมีรายละเอียดบางอย่างที่ไม่เหมือนกับที่อื่น

#### 4.2 ศิลปะเพชรบุรีที่นำมาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ



ภาพที่ 4.1 ตัวหนังสือใหญ่วัดพลับพลาชัย

ที่มา : <http://www.magazineonline4.com/th/site/magazine/detail/35>

4.2.1 งานจำหลักหนังสือใหญ่ ลวดลายเกิดจากการฉลุตัวหนังสือเป็นตัวละครในวรรณคดี ประกอบด้วยลายหลัก คือลายที่เป็นเส้นใหญ่ ใช้เน้นเพื่อให้เส้นเด่นชัด จะใช้ตะปูตัวใหญ่ ส่วนลายที่เป็นรายละเอียดจะใช้ตะปูตัวเล็ก เพื่อให้เกิดเส้นเล็ก

#### 4.2.2 ศิลปะปูนปั้น



ภาพที่ 4.1 งานปูนปั้นบนหน้าบันโบสถ์วัดพลับพลาชัย  
ที่มา : <http://www.magazineonline4.com/th/site/magazine/detail/35>



ภาพที่ 4.2 การเปรียบเทียบระหว่างลายกระหนกเปลวของอยุธยา (ซ้าย) กับเพชรบุรี (ขวา)

ช่างเมืองเพชรยังนำรูปแบบของการแกะสลักไม้มาใช้ปั้นลายที่ยื่นออกมาจากหน้าบัน การนูนของปูนที่มากกว่าที่อื่น ลักษณะของแสงและเงา และช่องว่าง จึงทำให้ตัวอักษรจะมีความหนา และใช้ลายกระหนกเปลว ซึ่งจะพบได้ในงานช่างเพชรบุรี

#### 4.2.3 ศาสนสถานในจังหวัดเพชรบุรี

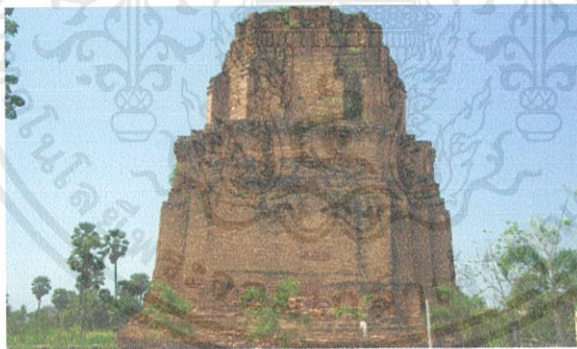
##### 1. ซ่อฟ้า



ภาพที่ 4.3 ซ่อฟ้าแบบปากหงส์ วัดปลับปลาชัย

ในจังหวัดเพชรบุรีมักจะใช้ซ่อฟ้าแบบปากหงส์ หรือเรียกว่าปากปลา ลักษณะปลายจะงอยจะ  
พุ่งหายขึ้นขึ้นไปข้างหน้า

##### 2. ปรากฏ์ และเจดีย์



ภาพที่ 4.4 เจดีย์แดง บ้านไร่เหนียด จ.เพชรบุรี

ที่มา: <http://sac.or.th/databases/archaeology/archaeology/เจดีย์แดง>

เจดีย์ที่พบในเพชรบุรี จะเป็นทรงระฆังคว่ำ มีการย่อมุม ซึ่งพบได้ที่เจดีย์แดง บ้านไร่เหนียด  
พระปรากฏ์แดงบนเขาวิ้ง ปรากฏ์วัดมหาธาตุ

#### 4.2.4 ตัวอักษรที่พบได้ในย่านเก่า



ภาพที่ 4.5 ป้ายร้านที่พบในเมืองเพชรบุรี

เนื่องจากว่าศิลปินพจน์นี้เกี่ยวกับการออกแบบตัวอักษร จึงหาข้อมูลของรูปแบบตัวอักษรตามป้ายร้านต่างๆ ในย่านเก่าของจังหวัด ในบางป้ายพบว่าเป็นผลงานของช่างฝีมือ ซึ่งเห็นได้จากลักษณะของการขดม้วนหัวตัวอักษร ความโค้งของหยัก พ.พาน และการวัดหางตัวอักษร

## บทที่ 5

### การออกแบบ

#### 5.1 แนวทางการออกแบบ

จากการได้ลงสำรวจพื้นที่และหาข้อมูลของอัตลักษณ์ทางศิลปะในจังหวัดเพชรบุรี ในเรื่องของ สกulpture ที่ผู้ออกแบบสนใจได้แก่ งานศิลปะปูนปั้นตั้งแต่บนหน้าบันวัด งานจำหลักหนังใหญ่ และการ ออกแบบสถาปัตยกรรมทางศาสนสถาน เช่น เจดีย์ พระปราสาท ในวัดเก่าแก่อันจังหวัดเพชรบุรี

จึงได้มีการวางแนวทางการออกแบบตัวอักษรทั้ง 3 แนวทาง เพื่อให้แสดงอัตลักษณ์ทางศิลปะ ของจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้แรงบันดาลใจจากศิลปะดังนี้

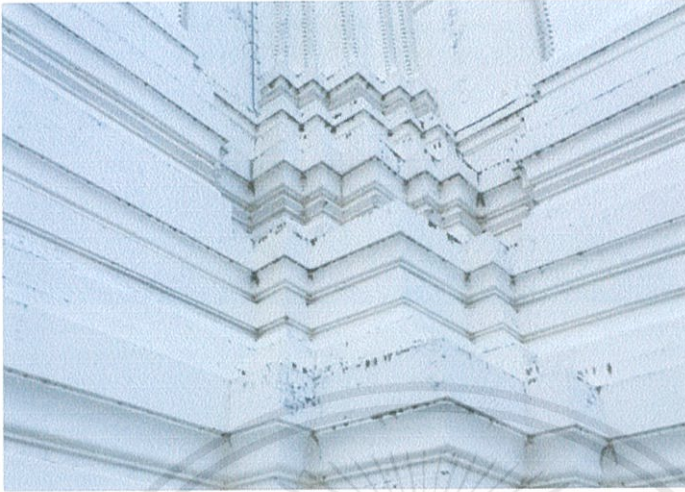
1. ศาสนสถาน และตัวอักษรที่พบในเมืองเพชรบุรี
2. งานศิลปะปูนปั้น
3. งานจำหลักหนังใหญ่

#### 5.2 แนวทางที่ 1 ศาสนสถาน และตัวอักษรที่พบในเมืองเพชรบุรี

การออกแบบโดยนำลักษณะของสถาปัตยกรรม เช่น ลักษณะช่อฟ้าแบบปากหงส์ การย่อมุม ของเจดีย์ ตัวอักษรตามป้ายต่างๆ ในเมืองเพชรมาประกอบกันเป็นตัวอักษร



ภาพที่ 5.1 ลักษณะช่อฟ้าแบบปากหงส์



ภาพที่ 5.2 ย่อมุม พระปรางค์ท้ายยอด วัดมหาธาตุ



ภาพที่ 5.3 ย่อมุม เจดีย์แดง บ้านไร่พะเนียด

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:เจดีย์แดงหมู่บ้านไร่พะเนียด จังหวัดเพชรบุรี 02.JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:เจดีย์แดงหมู่บ้านไร่พะเนียด_จังหวัดเพชรบุรี_02.JPG)

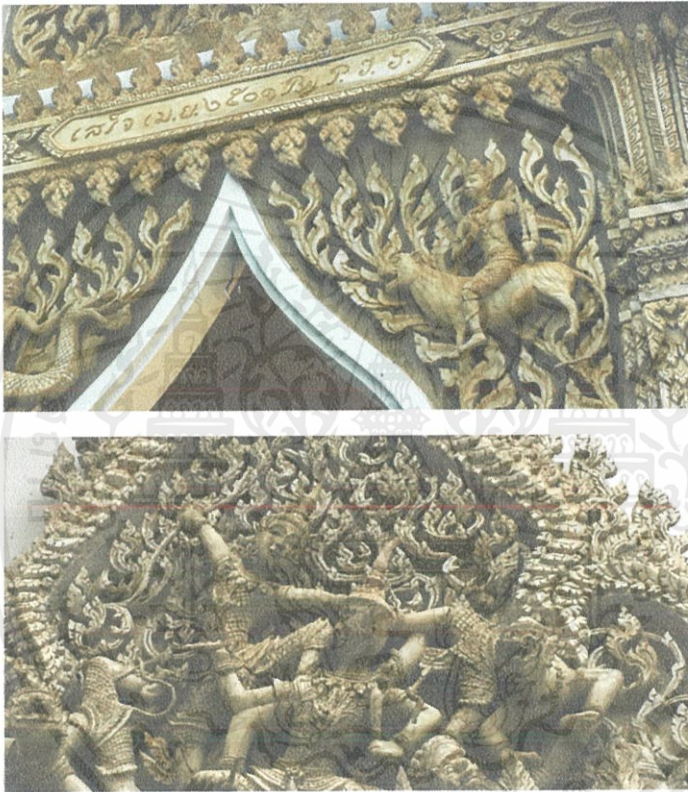


ภาพที่ 5.4 ป้ายร้าน ห้องภาพเพชรบุรี

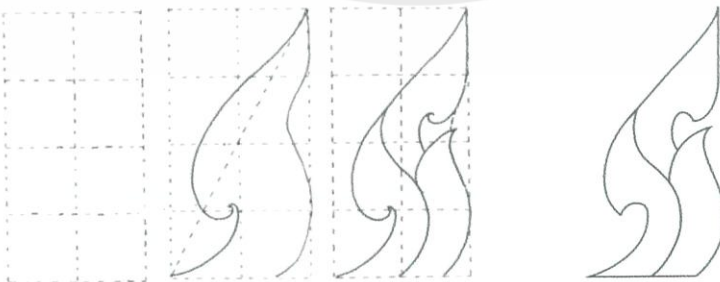


### 5.3 แนวทางที่ 2 ศิลปะปูนปั้น

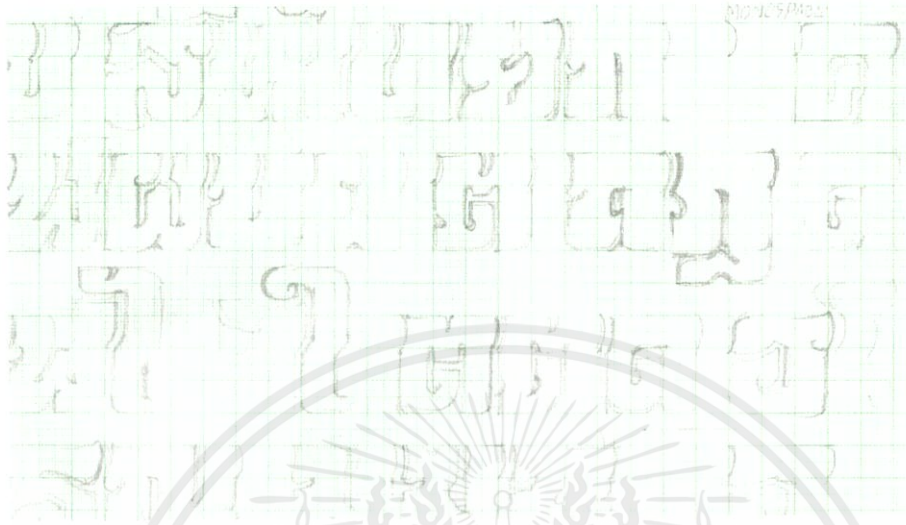
การออกแบบโดยนำลักษณะลายปูนปั้น จากลายกระหนกเปลว และความหนาของปูน ซึ่งทำให้เกิดมิติ แสงและเงาที่ลงตัว จึงทำให้ตัวอักษรมีความหนา เน้นการเว้นระยะห่างทั้งภายนอกและภายในตัวอักษร โดยออกแบบตัวอักษรให้เป็นแบบ Outline เพราะปูนปั้นที่พบจะไม่นิยมลงสี



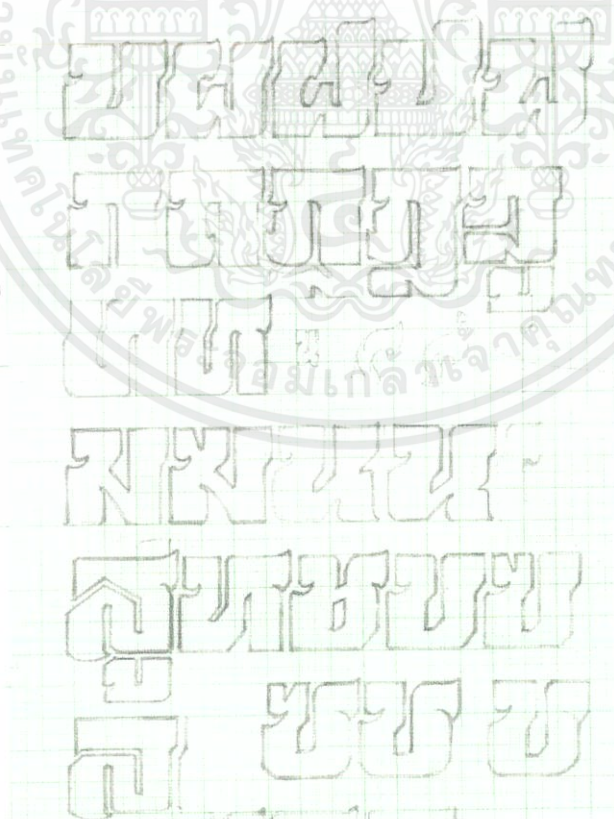
ภาพที่ 5.7 งานปูนปั้นในจังหวัดเพชรบุรี



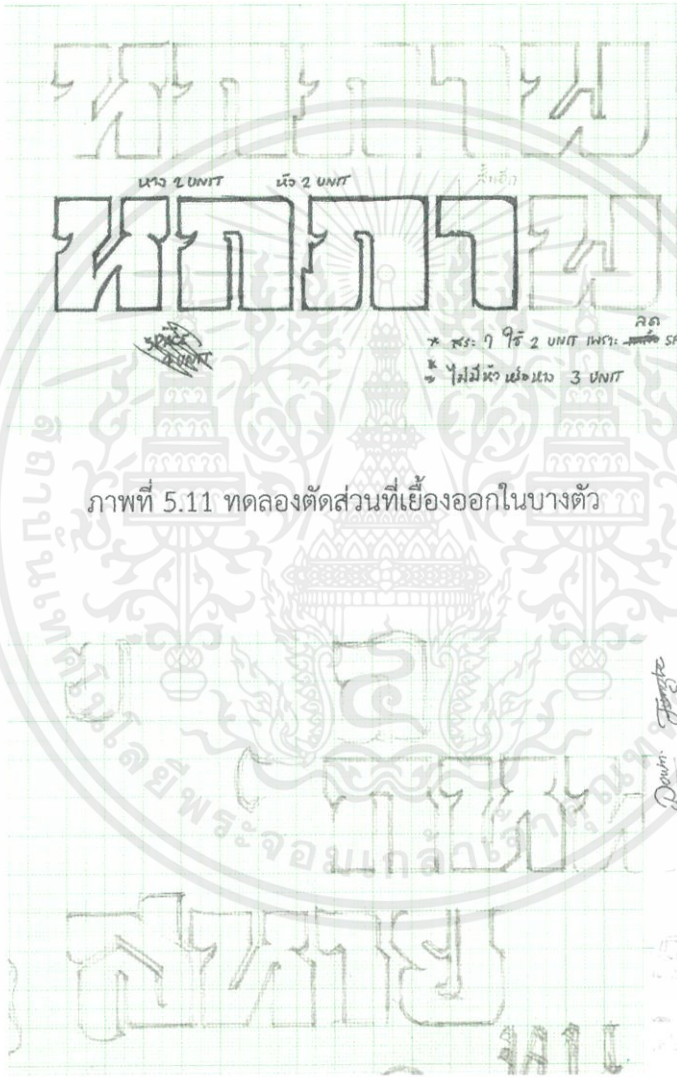
ภาพที่ 5.8 ลายกระหนกเปลวแบบเพชรบุรี



ภาพที่ 5.9 การออกแบบโดยนำลักษณะ รวมทั้งลายกระหนกของปูนปั้นเพชรบุรีมาประยุกต์ใช้  
สร้างระบบให้ส่วนบนเยื้องไปด้านหลัง เพื่อตัวอักษรดูมีมิติลึก เหมือนกับปูนปั้น



ภาพที่ 5.10 ลดทอนเส้นโค้ง และจัดให้เป็นระบบมากขึ้น



ภาพที่ 5.11 ทดลองตัดส่วนที่เยื้องออกในบางตัว

ภาพที่ 5.12 ทดลองเปลี่ยนทิศทางให้เยื้องออกมาด้านหน้า

#### 5.4 แนวทางที่ 3 งานจำหลักหนังใหญ่

การออกแบบตัวอักษรโดยนำลายที่ได้จากการฉลุ เส้นที่ได้จะออกมามีน้ำหนักเท่ากัน มีการเว้นเส้นให้ดูเป็นลายฉลุที่เป็นลายหลัก



ภาพที่ 5.13 ตัวหนังใหญ่ วัดพลับพลาชัย

[http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/review\\_inside\\_ByMember.php?id=423](http://www.sac.or.th/databases/museumdatabase/review_inside_ByMember.php?id=423)



ภาพที่ 5.14 การออกแบบตัวอักษร โดยให้มีความใกล้เคียงกับการฉลุหนัง จากเครื่องมือฉลุ ซึ่งจะเป็นเส้นหนาเท่ากัน ปลายมน

## 5.5 ใช้โปรแกรม Fontlab ในการสร้างชุดตัวอักษร

### 5.5.1 แนวทางที่ 1 ศาสนสถาน และตัวอักษรที่พบในเมืองเพชรบุรี

ก ก ฎ ฎ ๓ ๓ ๓ ๓  
 น ท ท ห ม ม ฉ ย  
 ข ข ช ช ต ต ต ต  
 บ บ ผ ผ ฟ ฟ ช

ภาพที่ 5.15 ออกแบบตัวอักษรลงในคอมพิวเตอร์

เพชรบุรี  
 เพชรบุรี

ภาพที่ 5.16 ทดลองนำตัวอักษรมาเรียงเป็นคำ

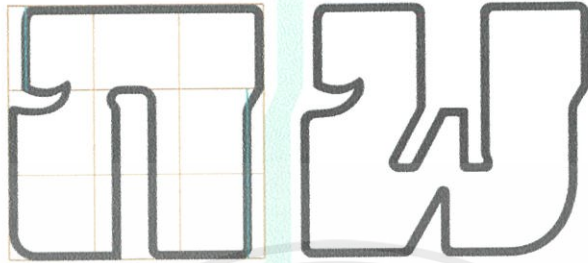
## 5.5.2 แนวทางที่ 2 งานศิลปะปูนปั้น

ฝฝฝฝฝฝฝ  
 ดดดดดดด  
 ชชชชชชช  
 อออรู ยน

ภาพที่ 5.17 ออกแบบตัวอักษรลงในคอมพิวเตอร์

เพชรบุรี  
**เพชรบุรี**

ภาพที่ 5.18 ทดลองนำมาเรียงเป็นคำ



ภาพที่ 5.19 ระบบการเยื้องไปข้างหลัง

ผู้ออกแบบต้องการให้มีการเยื้องของตัวอักษร เพื่อแสดงถึงความนุ่ม และสะท้อนลักษณะความพลิ้วไหวของลวดลายปูนปั้น



ภาพที่ 5.20 พัฒนาเส้นเฉียงของกลุ่ม ฟ ฟ ฟ ให้เป็นทิศทางเดียวกับกลุ่ม ข ข ข

ร ร

ภาพที่ 5.21 การพัฒนา ร เพื่อรักษาช่องว่าง และดูเป็นชุดเดียวกับตัวอื่นๆ มากขึ้น

อ อ อ

ภาพที่ 5.22 การพัฒนาแบบตัวอักษร อ

ย ย

ภาพที่ 5.22 การพัฒนาแบบตัวอักษร ย

# การสร้างสรรค์

# การสร้างสรรค์

# การสร้างสรรค์

ภาพที่ 5.24 ทดลองนำมาเรียงเป็นคำ เพื่อดูภาพรวม

พัฒนาแบบตัวอักษร โดยปรับมุมของ ส อ ให้มีองศาเดียวกับ ร พัฒนาง ให้เข้ากับตัวอักษร  
อื่นมากขึ้น ปรับหลัง ค.ควาย ให้โค้ง จากนั้นขยายความกว้างช่องว่างภายในตัวอักษรให้ใกล้เคียงกัน

# ดูนี้

ภาพที่ 5.25 การวางตำแหน่งสระล่าง และสระบน

ตำแหน่งของสระ จะจัดให้มีระยะห่างกับขอบขวาของตัวอักษร แต่ในกรณีมีการเยื้องด้าน  
บนตัวพยัญชนะ ทำให้สระล่างและบนไม่อยู่ในระยะห่างเดียวกัน

ป พ ๒

ป พ ๒

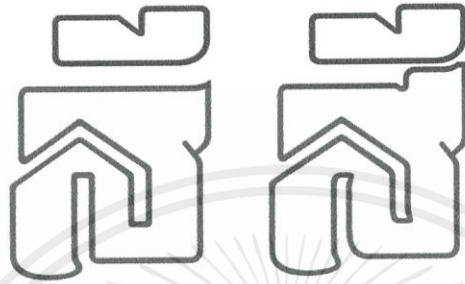
ป ป ป ป ป

พ พ พ พ พ

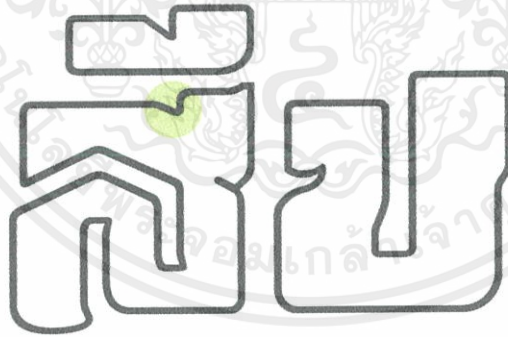
๒ ๒ ๒ ๒ ๒

๒ ๒ ๒ ๒ ๒

ภาพที่ 5.26 Ligature เพื่อแก้ปัญหาเส้นที่ทับซ้อนกันสำหรับ ป พ ๒ และ ๒ เมื่อเติมสระบน



จากภาพด้านบน จะเห็นได้ว่า ส ด้านซ้ายห่างจากสระบนในระยะที่ค่อนข้างลงตัว แต่มีความชัดเจนของหางไม่มากพอ ทำให้สับสนกับ ล ได้ง่าย ในขณะที่เดียวกัน ส ด้านขวามีหางชิดกับสระบนมากเกินไป ทำให้เกิดน้ำหนักที่ไม่ลงตัว จึงออกแบบให้กลุ่ม ส ช ช ศ ฮ มีหางสูงขึ้นมาเล็กน้อย และเพิ่มรอยหยักเพื่อเน้นให้ดูชัดเจนขึ้น




ภาพที่ 5.27 การลดความยาวหางกลุ่ม ส ช ช ศ ฮ



ภาพที่ 5.28 แบบร่างตัวเลขไทย

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๕ ๖ ๗ ๘ ๙

ภาพที่ 5.29 เขียนตัวเลขไทยด้วยโปรแกรม Fontlab

ข่างขุนขึ้นเมืองเพชรมีวิธีการผสมขุน  
ที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีจะส่งนผสม  
สำคัญ จำนวน ๔ อย่าง คือ ขุนขาว ๒ ส่งน  
ทรายละเอียด ๑ ส่งน น้ำตาลโตนด  
หรือน้ำตาลทราย กอหนึ่งสี่ตัว เดิมใช้  
เปลือกกระดุมเดียวกับหนึ่งจ้อย ปัจจุบัน  
จะใช้ส่งนผสมขาว ๑๗ แผ่น

ภาพที่ 5.30 นำพยัญชนะ สระ และตัวเลขมาพิมพ์เป็นข้อความ เพื่อดูภาพรวม

เนื่องจากชุดตัวอักษรนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะปูนปั้น ซึ่งมักจะไม่มีเส้นที่จับขอบ จึงต้องการใช้แบบ Outline เป็นหลัก แต่เมื่อพิมพ์ตัวอักษรขนาดเล็กกว่า 30 pt แล้ว ตัวอักษรอ่านค่อนข้างยาก จึงออกแบบชุดตัวอักษรแบบปกติขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา

เข้างตุ๋มบ้าน ขนมหองน  
เมืองพระ เลิศลัเลิศปะ  
แดนธรรมะ ทะเลงาม

**เข้างตุ๋มบ้าน ขนมหองน  
เมืองพระ เลิศลัเลิศปะ  
แดนธรรมะ ทะเลงาม**


ภาพที่ 5.31 เปรียบเทียบแบบ Outline และแบบปกติ ขนาดตัวอักษร 24 pt

## บทที่ 6

### ผลงานสำเร็จ

การออกแบบชุดตัวอักษร พรีบพีรี ได้นำอัตลักษณ์ของงานศิลปะปูนปั้นในจังหวัดเพชรบุรีมาใช้เป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบ และสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามขอบเขตงานดังนี้

#### 6.1 ชุดตัวอักษรไทย แบบ Outline



ก ข ข ๓ ๓ ผ ง จ ฉ  
 ช ฃ ฅ ฆ ฎ ฏ ฐ ฑ  
 ฒ ฎ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓  
 ข ฃ ผ ฆ ง ๓ ๓ ๓  
 ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓ ๓

ภาพที่ 6.1 พยัญชนะไทย

๐ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๐

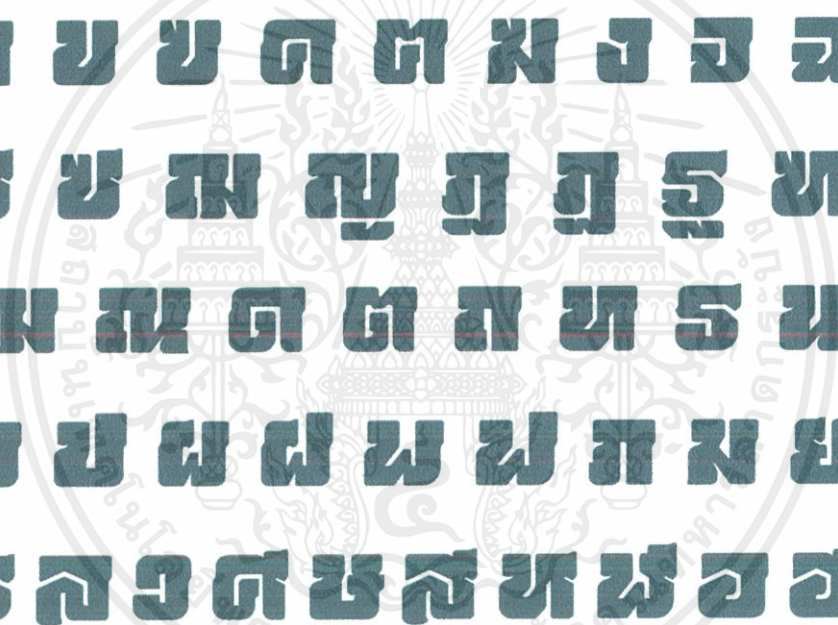
ภาพที่ 6.2 สระ และวรรณยุกต์

๐ ๑ ๒ ๓ ๔

๕ ๖ ๗ ๘ ๙

ภาพที่ 6.3 ตัวเลขไทย

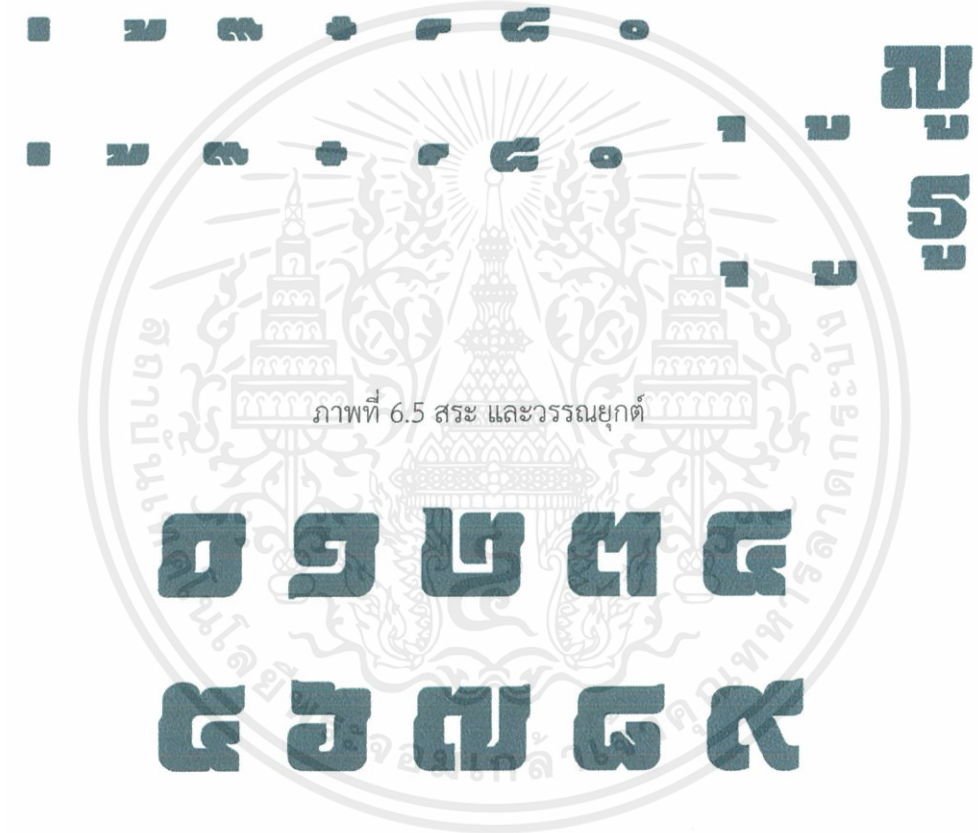
## 6.2 ชุดตัวอักษรไทย แบบปกติ



ก ข ช ด ต ม ง จ ฉ  
 ช ช ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ  
 ฒ ฌ ต ต ฎ ฏ ฐ ฒ  
 ข ฃ ฅ ฆ ฆ จ ฉ ช  
 ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ

ภาพที่ 6.4 พยัญชนะไทย

# แม่ไก่โละกุง



ภาพที่ 6.6 ตัวเลขไทย

### 6.3 การนำตัวอักษรไปใช้ในรูปแบบต่างๆ

#### 6.3.1 หนังสือคู่มือการใช้งานตัวอักษร



ภาพที่ 6.7 หนังสือคู่มือการใช้งานตัวอักษร

Pribpree Black

ก ข ช ด ต ถ ม ง จ ฉ  
ข ฃ ค ฅ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ  
ฒ ฌ ต ต ถ ท ษ ษ  
ษ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ ฌ  
ร ล ว ต ม ส ษ พ อ ฮ

๒๕๖๖  
๒๕๖๖  
๒๕๖๖



Thai Numerals

๐ ๑ ๒ ๓ ๔  
๕ ๖ ๗ ๘ ๙  
๐ ๑ ๒ ๓ ๔  
๕ ๖ ๗ ๘ ๙



๒๕๖๖  
๒๕๖๖

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว  
พระชนก  
พระชนนี  
พระบรมราชินีนาถ  
พระบรมราชินี  
พระบรมราชโอรส  
พระบรมราชธิดา  
พระบรมราชปนัดดา  
พระบรมราชปนัดดา  
พระบรมราชปนัดดา  
พระบรมราชปนัดดา



๒

๓

ภาพที่ 6.8 หนังสือคู่มือการใช้งานตัวอักษร

## 6.3.2 ลายเสื่อยืด



ภาพที่ 6.9 ลายเสื่อยืด

### 6.3.3 ตัวอักษร 3 มิติ



ภาพที่ 6.10 ตัวอักษร 3 มิติ

### 6.3.4 การนำตัวอักษรมาใช้ในป้าย



ภาพที่ 6.11 การนำตัวอักษรมาใช้ในป้ายต่างๆ

## บทที่ 7

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

#### 7.1 บทสรุป

การออกแบบชุดตัวอักษรพริบพรี สำเร็จและบรรลุเป้าหมาย ตอบสนองการใช้งานที่ตั้งเอาไว้ ทั้งในเรื่องการใช้งาน ความแปลกใหม่ของตัวอักษร ชุดตัวอักษรมีการนำลวดลาย และอัตลักษณ์ของงานศิลปะปูนปั้นในจังหวัดเพชรบุรีมาใช้ ในบางส่วนของงานอาจมีความบกพร่อง ผู้ออกแบบตั้งใจที่จะพัฒนาต่อไปทั้งในด้านการออกแบบตัวอักษร และความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะเพชรบุรี

#### 7.2 ปัญหาและข้อจำกัดในการศึกษา

ในการออกแบบชุดตัวอักษรเกิดปัญหา และข้อจำกัดในการศึกษา ดังนี้

1. การขาดความรู้ในด้านศิลปะไทย และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของศิลปะในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนมากจะมีข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความโดดเด่นของงานศิลปกรรมมากนัก จึงไม่สามารถดึงจุดเด่น และออกแบบตัวอักษรที่สะท้อนความเป็นเพชรบุรีได้

อาจารย์สัณฐาน ธิรมนัส ทำให้เห็นเอกลักษณ์ของงานศิลปะ แหล่งข้อมูลในจังหวัดมากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ออกแบบมีความมั่นใจในการออกแบบ และนำข้อมูลมาเป็นแนวทางการออกแบบได้อย่างดี แต่หากผู้ออกแบบได้ศึกษา และทดลองปั้นปูนจริง และนำลวดลาย หรือลักษณะต่างๆ มาประกอบการออกแบบตัวอักษร อาจทำให้ตัวอักษรแสดงเอกลักษณ์ของศิลปะในจังหวัดชัดเจนกว่านี้ได้

2. ความลงตัวของชุดตัวอักษร เนื่องจากแนวทางศิลปะปูนปั้นที่ทำนั้นเป็นตัวอักษรที่ค่อนข้างหนา จึงเกิดปัญหาเมื่อใช้ตัวอักษร ป ฟ ฝ ห ตามด้วยสระบน ภายหลังจากใช้ Ligature เพื่อแก้ปัญหาการใช้สระ ไ โ โ ต่จากสระบน ซึ่งทำให้เส้นทับซ้อน ในภายหลังสามารถแก้ปัญหาด้วยการขยายช่องว่างระหว่างตัวอักษร และออกแบบสระให้ไม่ล้ำจากขอบมากจนเกินไปจนซ้อนทับตัวอื่น

3. ปัญหาในการใช้โปรแกรม และการสร้างไฟล์ .otf เนื่องจากผู้ออกแบบมีความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมในเบื้องต้นจึงต้องใช้เวลา และขอคำแนะนำจากผู้รู้ในการแก้ปัญหาค่อนข้างมาก

### 7.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรเข้าใจข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อใช้เป็นเหตุผลของแนวทางในการนำเสนอแบบร่าง
2. ความลงตัวของคุณภาพตัวอักษรเป็นสิ่งสำคัญ ควรจะพิมพ์เป็นข้อความลงในกระดาษเพื่อที่จะเห็นขอบร่องของตัวชุดตัวอักษร
3. นำเสนองานให้น่าสนใจ ควรให้เวลากับการเตรียมการนำเสนอ

### 7.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ประเด็นการศึกษา จากการได้แก้ปัญหาทั้งในเรื่องการออกแบบตัวอักษร โดยคำนึงถึงความลงตัวของคุณภาพในตัวอักษร ระหว่างตัวอักษร และระหว่างบรรทัด รวมถึงการใช้โปรแกรม
2. เห็นคุณค่าของศิลปะในจังหวัดเพชรบุรีมากขึ้น ซึ่งเป็นจังหวัดที่ผู้ออกแบบอาศัย
3. ได้ทดลองทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ



## บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2558) *พื้นภูมิเพชรบุรี “ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเมืองเพชร เล่มที่ 9”*.

เพชรบุรี: บริษัท เพชรภูมิการพิมพ์ จำกัด.

วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ. (255 3) *ออกแบบประดิษฐ์อักษร ไทย-อังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 5)*.

กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

น. ณ ปากน้ำ. (2550) *วิวัฒนาการลายไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

### สัมภาษณ์

สัณฐาน ธิรมนัส. ศิลปินสาขาทัศนศิลป์ ประเภทจิตรกรรม. เมื่อ 23 ธันวาคม 2560.

### วิทยานิพนธ์

ชนิษฐา นิลผึ้ง. “การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน: ศึกษากรณีงานปูนปั้นจังหวัดเพชรบุรี.”

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
2549.

## ประวัติผู้วิจัย



ชื่อ - ชื่อสกุล ศุภวิชญ์ ถิตตยานุรักษ์  
 ที่อยู่ 91/2 หมู่ 4 ถนนเพชรเกษม ตำบลไร่ส้ม อำเภอเมือง  
 จังหวัดเพชรบุรี รหัสไปรษณีย์ 76000

การติดต่อ E-mail: l300m66@gmail.com  
 Tel: 082-0852882

## ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2551 ประถมศึกษา โรงเรียนสารสาสน์วิเทศนิมิตใหม่  
 พ.ศ.2557 มัธยมศึกษา โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี  
 พ.ศ.2561 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

